

EEN HUIS OM BIJ STIL TE STAAN ALS JE BOODSCHAPPEN DOET

Bronnen: Herman van Rens, 2016. Anjes Driessen, 2015 (dochter van Mädie Franz)

Bewerkt door: R.H.M. Göttgens, oktober 2021

Midden op de parkeerplaats van de nieuwe supermarkt Jan Linders in Beek staat een huisje, Kloostersteeg 3. Het lijkt niet veel bijzonders, maar daar mag u niet achteloos aan voorbij gaan. Dat huis heeft een ingrijpend verleden, waarin twee mensen de hoofdrol hebben gespeeld: De Duitser Frits Linke en de Sinto Mannele Franz. Zij werden door het lot voor eeuwig met elkaar verbonden.

Frits Linke

Frits Linke

Vóór de oorlog woonde daar het gezin Lutgens. De zolder van het huis was onderverhuurd aan een kostganger, de Duitser Frits Linke. Hij werkte in Nederland en was daarom in Beek komen wonen. Na de inval van de Duitsers in mei 1940 werd Frits opgeroepen voor dienst in de Duitse Wehrmacht. Om principiële reden deserteerde hij. Op verlof in Beek stopte hij zijn geweer en militair uniform in een grote jute zak. Hij deed er een paar grote stenen in en fietste naar Stein, waar hij de hele zaak van de brug af in de Maas liet vallen. Hij had na rijp beraad besloten niet meer naar het leger terug te keren. Op desertie stond de doodstraf en men zou spoedig naar hem gaan zoeken. Gelukkig was zijn Beekse huurbaas goed bevriend met een zekere boer Dings, die in Roggel in Midden-Limburg woonde. Zijn pachtboerderij “hoeve Stokershorst” uit 1865 lag aan de rand van het (toen) moerasgebied van de Peel. Midden in de Peel had de boer een stuk land met daarop een plaggenhut. Frits fietste naar Roggel en kreeg toestemming van de familie Dings om zich in de hut te verstoppen. Frits sliep tot het einde van de oorlog in deze hut en als de kust veilig was ging hij helpen op de boerderij en at daar ook mee. De omgeving was zeker niet veilig. Rondom Haelen-Heythuysen-Heibloem-Roggel huisden een aantal verzetsmensen en werden Joden, krijgsgevangenen, arbeidsdienstweigeraars en piloten schuilgehouden. Er werden in de buurt tijdens de oorlog twee leden van de ordedienst opgepakt en doodgeschoten. Ook bij de bevrijding werd er in de omgeving veel gevochten.

Na de oorlog werd Frits, als Duitser, geïnterneerd in een kamp voor vijandelijke staatsburgers te Sluis (Zeeland). Hij ervoer dit -terecht- als onrechtvaardig. Daarom ontvluchtte hij uit het interneringskamp. Op 25 januari 1946 werd hij echter door de politie van Roermond opnieuw gearresteerd en teruggebracht naar het kamp.

Mannele Franz

Mannele is de oudste zoon uit het negen leden tellend Sinti-gezin van Josef en Ernestine Franz. Hij werd geboren in Glowno in Polen op 13 (?) november 1911. De exacte

Mannele Franz

geboortedatum is niet bekend, omdat het bij de Sinti niet gebruikelijk was om die te registreren. Zijn ouders kwamen in 1923 via Duitsland naar Nederland. Zij woonden met het hele gezin in een mooie grote woonwagen. Hiermee trokken ze langs kermissen en bruiloftsfeesten in Zuid-Limburg. Ze waren allemaal goede muzikanten, waarmee ze hun geld verdienden. Alle jongens speelden viool en de meisjes zongen heel mooi en dansten daarbij. Bovendien hadden zij een grote poppenkast, waarin ze kinderverhalen vertelden. Soms ging de moeder in het dorp waar zij stonden langs de deuren om garen en knopen te verkopen aan

huisvrouwen. De Sinti-families waren niet altijd overal welkom, omdat ze vaak werden aangezien voor dieven. Ook de mooie meisjes veroorzaakten soms problemen bij de “inheemse” jongens.

Mannele trouwde in 1936 met Agnes, een dochter van bovengenoemde familie Lutgens. Ook deze familie woonde voorheen in een woonwagen en trok de kermissen langs en Mannele had Agnes op één van de kermissen leren kennen. Echter, sinds een aantal jaren had vader Lutgens het zwerversbestaan opgegeven en het huis aan de Kloostersteeg gehuurd. Omdat zij geen Sinti-meisje was, maar een “burger”, leverde dat thuis aanvankelijk weinig enthousiasme op. Na verloop van tijd verdwenen echter alle bedenkingen. Na zijn huwelijk kocht het zelf een woonwagen en trol als violist langs kermissen en feesten. Hij kreeg twee zonen.

.....en toen werd het oorlog.

Evenals Joden werden ook ‘zigeuners’ (Sinti en Roma) door de Nazi’s vervolgd omdat zij tot een minderwaardig ras zouden behoren. In 1943 kregen werd hun verboden om nog rond te trekken met hun woonwagen. Alle woonwagenbewoners moesten zich toen vestigen in grote verzamelkampen. Het gezin van Mannele wilde echter onder geen voorwaarde gaan wonen in zo’n kamp. De woonwagen werd bij een boerderij gestald en men nam zijn intrek op de zolderkamer aan de Kloostersteeg, die vrij was gekomen door de verdwijning van Frits Linke. De kleine ruimte was altijd nog beter dan te leven in een kamp! Helaas maar voor even.

Het bewuste huis aan de Kloostersteeg met rechtsboven een raam van de zolder, waardoor Mannela ontsnapte.

In de vroege ochtend van 16 mei 1944 vond in heel Nederland een razzia plaats. De bezetter had bepaald, dat alle ‘zigeuners’ moesten worden opgehaald en overgebracht naar het kamp Westerbork om van daar naar Auschwitz te worden getransporteerd. In die bewuste nacht werden de ouders van Mannele Franz en zeven van zijn broers en zussen gearresteerd in hun woonwagen aan de Stegen in Beek. Ook bij het huis aan de Kloostersteeg klopten twee Beekse politiemensen op de deur, om Mannele te arresteren. Diens vrouw Agnes wist de agenten echter zo lang aan de praat te houden bij de voordeur, dat Mannele de tijd

had om aan een touw via het zolderraampje aan de achterkant van het huis te ontkomen. Op blote voeten en in zijn pyjama rende hij naar een vriend in Beek, van wie hij kleren en een fiets kreeg. Hij fietste naar Roggel, waar hij voor de rest van de oorlog een veilig onderkomen vond bij..... Frits Linke in zijn plaggenhut. Aangezien ook Agnes opgepakt dreigde te worden, verhuisden ook zij met de twee kinderen naar de plaggenhut. Allen overleefden de oorlog.

Na de bevrijding van Limburg in november 1944 wachtte Mannele met zijn gezin in Weert een hele tijd op de terugkeer van zijn ouders, broers en zussen. De tijd duurde extra lang, mede door de slechte verhouding tussen de Nederlandse en Russische regering. Alleen zijn broer Eifa en zusjes Soela en Mädie kwamen in mei en juni 1945 terug, broodmager en ziek door hun verblijf in de concentratiekampen. De rest van het gezin was vermoord.

Mannela is gestorven op 16 januari 1976 in Heerlen.

Dit is een unieke geschiedenis, die uitvoerig is te beluisteren bij de luistersteen van de Liberation Route, vlak bij de kloostersteeg aan de Rijksweg. De geschiedenis is uniek omdat

een ter door veroordeelde Duitser het leven redde van een eveneens ter dood veroordeelde
'zigeuner'. "Voor eeuwig verbonden"